

Kowalska, Joanna

Przed obchodami kopernikowskimi

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/2, 435-437

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dorobku ewolucjonizmu w etnologii, a głównie najwybitniejszego przedstawiciela kierunku Lewisa H. Morgana, którego koncepcje były dla Krzywickiego punktem wyjścia do dalszych rozważań. Po przedstawieniu zasadniczych wyników badań Krzywickiego nad pierwocinami więzi społecznej, formacjami i ustrojami gospodarczymi w epokach dzikości i barbarzyństwa oraz stosunkami demograficznymi społeczeństw pierwotnych, H. Hołda-Róziewicz skonfrontowała stanowisko Krzywickiego z teorią ewolucjonistów, by dojść ostatecznie do wniosku, iż chociaż spuścizna Krzywickiego mieści się w klimacie myśli ewolucjonistycznej to jednak nie przystaje w pełni do modelu ewolucjonizmu klasycznego. Elementy wyróżniające Krzywickiego od ewolucjonistów doktorantka zebrała w zakończeniu pracy.

Rozprawa napisana została pod kierunkiem doc. dra Jerzego Szaackiego, a recenzowana była przez doc. dra Tadeusza Kowalika, prof. dra Jana Lutyńskiego i prof. dra Bogdana Suchodolskiego.

Rada Naukowa Instytutu Filozofii i Socjologii PAN jednogłośnie nadała Henryce Hołda-Róziewicz stopień naukowy doktora nauk humanistycznych.

R. T.

PRZED OBCHODAMI KOPERNIKOWSKIMI

Obchody kopernikowskie w skali ogólnosiwiatowej zostaną zapoczątkowane w dniu 19 lutego 1973 r., dokładnie w 500 rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, uroczystością zatytułowaną *UNESCO w hołdzie Mikołajowi Kopernikowi*. Uroczystości tej przewodniczyć będzie dyrektor generalny UNESCO, Rene Maheu. W jej ramach wykonana zostanie m.in. *Kosmogonia* Krzysztofa Pendereckiego.

Na ostatniej, 17 sesji konferencji generalnej UNESCO uchwalona została przez aklamację rezolucja w sprawie uczczenia 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Współautorami rezolucji były delegacje: Egiptu, Finlandii, Francji, Indii, Meksyku, Polski, Włoch, Stanów Zjednoczonych i ZSRR. Rezolucja wzywa m.in. państwa członkowskie komisje narodowe, jak też zainteresowane międzynarodowe organizacje pozarządowe, aby uczciły rocznicę wielkiego uczonego oddając mu hołd i rozszerzając międzynarodową współpracę naukową, zwłaszcza w badaniach kosmosu i w wykorzystaniu ich dla dobra całej ludzkości, w interesie pokoju i postępu.

W lutym, także staraniem UNESCO, otwarta zostanie w Paryżu międzynarodowa wystawa poświęcona wielkiemu astronomowi. Na ekspozycji tej, która czynna będzie przez osiem tygodni w paryskiej Bibliotece Narodowej, pokazane zostaną instrumenty astronomiczne, traktaty, dokumenty i dzieła sztuki z kilkunastu krajów Europy. Najciekawsze zbiory przedstawi Polska (komisarzem polskiej części jest prof. Karol Estreicher), która zaprezentuje m.in. pochodzące ze zbioru Collegium Maius przyrządy astronomiczne, którymi musiał posługiwać się Kopernik w czasie jego studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wystawa pokazana zostanie także w Stanach Zjednoczonych.

W początkach 1973 r. wydana zostanie również specjalna publikacja UNESCO poświęcona Kopernikowi. Omówi ona wpływ myśli Kopernikowskiej na przekształcanie się świata i rozwój nauki, działalność Kopernika jako astronoma i ekonomisty. Międzynarodowy ośrodek CİNTE organizuje w roku przyszłym kolokwium na temat *Kopernik a nowe spojrzenie na świat*.

22 lutego odbędzie się uroczyste posiedzenie kopernikańskie, które wspólnie zorganizują w Berlinie Akademia Nauk oraz Rada Ministrów NRD, Komitet Kopernikowski NRD wyda także okolicznościową publikację. Na uniwersytetach NRD odbędą się sesje kopernikowskie. W Berlinie udostępniona zostanie zwiedzającym wielka wystawa poświęcona życiu i dziełu Mikołaja Kopernika. Także w lutym

zostanie odsłonięty w Berlinie pomnik Kopernika — popiersie dłuta artysty rzeźbiarza Wernera Richtera stanie na terenie berlińskiego planetarium Archendhold.

Uroczysta sesja Akademii Nauk SRR, sympozja w kilku uniwersytetach i instytucjach naukowych, opracowanie i wydanie kilku naukowych publikacji — oto niektóre punkty programu obchodów 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika w Rumunii. Mówiono o tym na uroczystym, grudniowym posiedzeniu Akademii Nauk SRR, na którym powołano komitet organizacyjny obchodów kopernikowskich. W skład Komitetu weszli członkowie Akademii Nauk, profesorowie wyższych uczelni, przedstawiciele instytucji i stowarzyszeń naukowych.

W Kanadzie, komitet obchodów kopernikowskich powołany został w pierwszych dniach listopada ubiegłego roku przez Krajową Radę Naukową Kanady oraz Kanadyjskie Królewskie Towarzystwo Naukowe. Przewodniczącym Komitetu został wybitny naukowiec, członek królewskiego towarzystwa naukowego, dyrektor Dominion Observatory — profesor C. S. Beals.

Komitety Kopernikowskie powstały także w Czechosłowacji, DRW i Republice Afryki Południowej.

W dniach 27—28 grudnia odbyła się w Waszyngtonie międzynarodowa sesja naukowa z okazji urodzin 500-lecia Mikołaja Kopernika, zorganizowana przez Amerykańskie Stowarzyszenie Popierania Rozwoju Nauki, Krajową Fundację Naukową Stanów Zjednoczonych oraz Obserwatorium Morskie. Tematem licznych referatów było znaczenie rewolucyjnych odkryć astronomicznych polskiego astronoma i jego miejsce w historii nauki. Mówili na ten temat m.in. prof. O. Gingerich, prof. J. R. Ravetz i prof. E. Rosen. Polskę reprezentowali: prof. dr Wilhelmina Iwanowska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz doc. dr hab. Jerzy Dobrzycki z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, który wygłosił referat na temat roli obserwacji w dziele Mikołaja Kopernika.

Staraniem Towarzystwa Finlandia-Polska na uniwersytecie w Helsinkach i Turku zostały wygłoszone odczyty związane z przygotowaniem programu obchodów 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika na terenie Finlandii. Odczyty wygłosił doc. Józef Smak.

Dyrektor Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie prof. Włodzimierz Zonn, przebywał w ZSRR, gdzie wygłosił cykl wykładów pt. *Znaczenie nauki Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauk ścisłych* (w Moskwie, Mińsku, Homlu).

Dnia 12 grudnia 1972 r. obradowała w Krakowie XXXV sesja Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk poświęcona 100-leciu powstania Akademii Umiejętności oraz 500-leciu urodzin Mikołaja Kopernika. Referaty o tematyce kopernikowskiej wygłosili: prof. Wilhelmina Iwanowska, która mówiła o wpływie idei kopernikańskich na rozwój astronomii i prof. Eugeniusz Rybka, który przypominał kontakty Kopernika z Krakowem. Podczas sesji po raz pierwszy wręczone zostały zasłużonym ludziom nauki Medale im. Mikołaja Kopernika¹. Decyzją Prezydium PAN z 30 października 1972 r. medalem wyróżniono 25 naukowców, członków Polskiej Akademii Umiejętności, poprzedniczki Polskiej Akademii Nauk.

Łódzkie obchody Roku Nauki Polskiej zainauguruje zorganizowana przez Uniwersytet Łódzki w dniu 10 stycznia 1973 r. sesja naukowa poświęcona Kopernikowi. Obok referatów o wpływie Kopernika na rozwój polskiej kartografii, problematyki meteorologicznej oraz filozoficznych aspektów przewrotu kopernikańskiego wygłoszone będą także referaty o ekonomicznych poglądach M. Kopernika, problematyce agrarnej w jego twórczości oraz mówiące o zainteresowaniach Kopernika wielkimi odkryciami geograficznymi.

¹ Zob. J. Róziewicz: *Medal Polskiej Akademii Nauk im. Mikołaja Kopernika*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1972 nr 2 s. 394—397.

Pracownicy naukowi Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu zorganizowali — w ramach obchodów Roku Kopernikowskiego — wystawę *Obraz świata w kartografii polskiej i obcej od XV do XX wieku*. Tematem wystawy są różne sposoby przedstawiania obrazu świata przez kartografów.

W Toruniu otwarta została wystawa malarska pn. *Kopernik-Kosmos*. Wystawa obejmuje ponad 130 dzieł stworzonych przez 112 autorów. Wystawa będzie ekspozycyjna w wielu krajach.

Ukazała się już angielska edycja dzieł wszystkich Mikołaja Kopernika. Ostatnio w Paryżu, w narodowym ośrodku badań naukowych (CNRS) podpisano porozumienie o wydaniu również w języku francuskim dzieł Kopernika.

W przygotowywanej przez Uniwersytet Jagielloński i PWN serii *Copernicana Cracoviensia*, do czerwca 1973 r. ukaże się 8 tytułów, drukowanych również w wersjach obcojęzycznych, angielskiej i francuskiej. Seria *Copernicana Cracoviensia* zawiera następujące prace: S. Cynarski, S. Gawęda, K. Baczkowski, D. Popławska: *Międzynarodowe powiązania Uniwersytetu Krakowskiego w dobie Kopernika*; K. Estreicher: *Pamiętki kopernikowskie w Uniwersytecie Jagiellońskim*; T. Zathej, M. Zwiercan, Z. Pawlikowska, M. Markowski, B. Strzelecka: *Krakowski krąg Mikołaja Kopernika*, T. Dobrowo'ski: *Sztuka w Krakowie w latach studiów Kopernika*; S. Cynarski: *Znajomość nauki Kopernika w Polsce w XVII i XVIII w.*, J. Czarkowski: *Myśl ekonomiczna M. Kopernika*; L. Hajdukiewicz: *Tradycje Kopernikowskie w Uniwersytecie Jagiellońskim*.

Joanna Kowalska

KRONIKA ZAGRANICZNA

NASTĘPNE MIĘDZYNARODOWE KONGRESY HISTORII NAUKI

Został już ustalony wstępny program XIV Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, który — jak wiadomo¹ — odbędzie się w Japonii. Ma on się rozpocząć 19 sierpnia 1974 r. w Tokio, gdzie obrady będą się toczyły przez 6 dni. Po jednodniowej przerwie zostaną one wznowione 26 sierpnia w Kioto, gdzie następnego dnia odbędzie się zamknięcie Kongresu.

Kongres będzie obradował w 10 następujących sekcjach:

1. Nauka i technika w starożytności, średniowieczu i odrodzeniu.
2. Nauka w kulturach azjatyckich (włączając arabską).
3. Historia matematyki.
4. Historia fizyki i astronomii.
5. Historia chemii (włączając farmację).
6. Historia nauk biologicznych (włączając nauki medyczne i rolnicze).
7. Historia nauk o Ziemi.
8. Historia techniki.
9. Nauka a społeczeństwo.
10. Problemy ogólne (włączając historię nauk społecznych i nauk o człowieku oraz historię filozofii i metodologii).

Prócz tego przewidziano kilka sympozjów: jedno z nich, organizowane przy współudziale Komitetu Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki, będzie miało za temat przemianę krajów wdrażających technikę rozwijaną poza ich granicami w kraje tworzące nową technikę; dwa inne — profesjonalizację nauki i nauk w krajach azjatyckich.

¹ Por. w nrze 2/1972 „Kwartalnika” (s. 433) informację o Zgromadzeniu Ogólnym Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki.